

Budapestre vonatkozó ujságcikkek

Osztályozás

Szerző: *bp.*

Cím:

Forrás:

A selyem és a Filatori-gát

(Hely)

(Idő)

(Köt. v. füz.)

(Oldal)

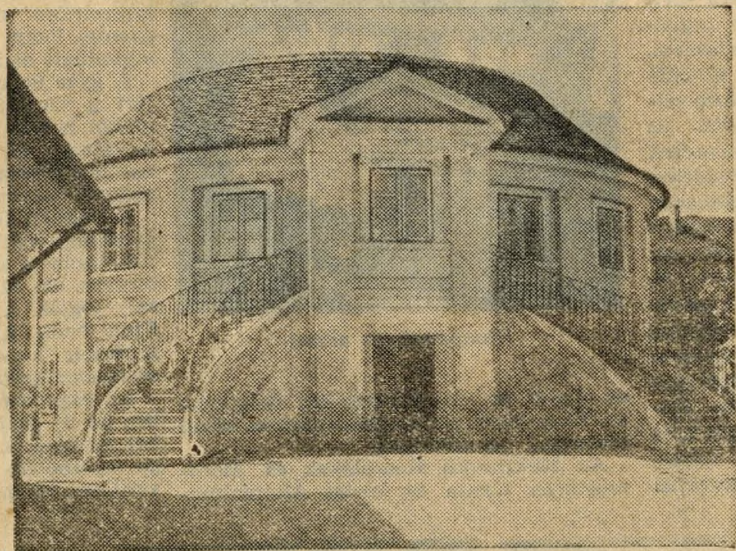
Személy

Helyszám

677

"14"

Figyelő
1959. N. 28

Óvális alaprajzú épület a Miklós tér és a Harrer Pál utca sarkán.

119. Ujságcikk-gyűjtő 58 XI. 5.000 db — Ujpesti Nyomda — 4595

A Habsburgok iparpolitikája a XVIII. század folyamán kezdte erősen pártfogolni a magyar selyemhernyótenyésztést. Az ok nyilvánvaló: olcsó nyersanyaggal és félkész gyártmányokkal kívánták ellátni elsősorban a bécsi gyárakat. A korai magyar kapitalizmus „hőstettének” számított tehát a spanyol származású Valerok pesti gyáralapítása 1776-ban. Selyem- és fátvolszövődéjüket a Terézvárosban, a mostani Maiakovszkij és Kürt utca (korábban Valero u.) közelében építették fel. 1789-ben már 300—400 munkással dolgoztak manufaktúrájukban, állandóan küzdve a bécsi kormány által szándékosan előidézett nyersanyaghiánnyal.

A terézvárosi Valero-üzemet még a múlt század folyamán lebontották. Helyén bérházak állanak, emlékét pedig a Kürt utca (!) neve nem idézi.

A második Valero-gyár azonban még ma is látható Pesten, a Lipótvárosban: a Honvéd u. 26—30 sz. alatt. A szép, klasszicizáló stílusú épületet Hild József emelte 1839—1844 között. Ma műemlékként becsüljük meg, múltjára emléktábla hívja fel a figyelmet. A magyar reformkor, Széchenyi és Kossuth iparfejlesztő propagandája naggyá növelte ezt a gyárat is, de további fejlődését a bukott szabadságharc megtörte.

A budai selyemipar korai emlé-

két idézi a Filatori gát neve is. Itt épült 1781-ben Fachini Pál bécsi kereskedő javaslatára egy „serici filatórium”, vagyis selyemfonógvár, ahol a gubókból legombolyított selymet fonallá alakították. Az óriási, hatemeletes épület gépeit 4240 orsóját az Aranyárok vagy Solymári-patak vize hajtotta. A feljegyzések szerint II. József, a „kalapos király” személyesen is felkereste a 80 munkást foglalkoztató üzemet, de ez a buzdítás sem segített az energia, pontosabban szólva a vízhiányon. A nagy vállalkozás elsősorban technikai, tervezési hiba következtében megfeneklett. A Filatórium épületének ma már nyoma sincsen. Érthetatlenné vált nevét csupán egy Hév-megálló táblája villantja a Római-partra utazó strandolók szemébe.

Óbuda műemlékeinek egyik nevezetessége az az érdekes, ovális alaprajzú épület, amely a Miklós tér és a Harrer Pál utca (Szentendrei út) sarkán áll. Gyárüzem volt ez is, méghozzá ún. copf-stílusban. (Átmenet ez a barokk és a klasszicizmus [zlése között.) 1786-ban épült Thallher József tervei szerint. Mazzucato Ágoston velencei származású selyemiparos irányításával. Mazzucatot a kormány a „magyarországi selyemkikészítés fellendítésére” hívta meg. Állami selyemgubó legombolyító üzem felállítására és szakmunkások kiképzésére kérétek fel elsősorban. A Miklós téri ovális épület is deglomeratorium, vagyis selyemgombolyító üzem volt.

bp.